

Motion till riksdagen 2022/23:145

av **Lawen Redar (S)**

Frigivande av Dawit Isaak

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att få Dawit Isaak frigiven och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

I år har det gått 21 år sedan den svensk-eritreanske journalisten Dawit Isaak frihetsberövades i Eritrea. Inga offentliga anklagelser har ännu framförts mot honom, inte heller har någon rättegång hitintills hållits. Eritrea har konsekvent genom alla år vägrat svenska konsulära företrädare tillträde till Isaak. Det åligger den svenska regeringen och Sveriges riksdag att fortsatt uppmärksamma hans fall och vidta nödvändiga åtgärder för hans frisläppande.

Bakgrund

Dawit Isaak är journalist, författare och dramatiker. Han föddes den 27 oktober år 1964 i Asmara, Eritrea, och kom till Sverige som asylsökande flykting från kriget år 1986. Eritrea var fram till år 1993 en del av Etiopien, vilket är orsaken till att Isaak i början hade ett etiopiskt medborgarskap (SOU 2022:55 Granskning av arbetet med att försöka uppnå frigivning av Dawit Isaak och Gui Minhai, kap. 4, s. 44).

Isaak hamnade i Lerums kommun i Västra Götaland och fick svenskt medborgarskap år 1992. När Eritrea blev självständigt återvände Isaak till sitt forna hemland. Han startade en barnteatergrupp och blev så småningom delägare i landets första oberoende tidning Setit. De första åren arbetade han som oberoende reporter. När kriget mot Etiopien bröt ut återvände Isaak till Sverige av säkerhetsskäl. Familjen bosatte sig i Göteborg. År 2001 reste Isaak på nytt till Eritrea för att rapportera om händelserna.

I april år 2001 startades ett politiskt initiativ för att få Eritreas president, Isais Afwerki, att verka för rättvisa val, yttrandefrihet, fria mediers möjlighet att granska

makten samt frigivning av fängslade meningsmotståndare. Initiativet, som kallas G15-gruppen, fick ett stort genomslag (SOU 2022:55, se not 1, kap. 4, s. 56–73).

Den 18 september 2001 arresterades elva av medlemmarna i G15-gruppen efter publicering av krav på objektiv utvärdering av de händelser som föranlett gränskriget med Etiopien. Än idag är det okänt var medlemmarna i G15-gruppen befinner sig eller om de är vid liv (FN:s särskilda undersökningskommission för de mänskliga rättigheterna i Eritrea [Commission of Inquiry, CoI], rapport den 5 juni 2015, A/HRC/29/CRP.1). I samband med arresteringarna genomfördes militär husrannsakan hos journalister och företrädare för organisationer som verkat i demokratifrämjande syfte. Den 23 september 2001 frihetsberövades Isaak i sitt hem i Asmara (Reportrar utan gränser, Dawit Isaak <https://www.reportrarutangranser.se/dawit/>).

Den 19 november 2005 frisläpptes Isaak. Glädjebudskapet spreds snabbt i Sverige och omvärlden. Isaak hann korrespondera med sin familj i Göteborg och berättade då att han lider av högt blodtryck men att han efter omständigheterna mår bra. Dessvärre visade det sig att uppgifterna om frisläppande hade baserats på ett missförstånd då Isaak varit sjuk och förts till sjukhus för kontroll. Avsikten från eritreanska myndigheter var att återföra honom till fängelset, vilket skedde efter två dagar. Enligt Eritreas informationsminister Ali Abdu hade Isaak enbart fått permission ur fängelset för en hälsokontroll. Utvärderingar visar att den svenska diplomatins gensvar vid denna tidpunkt kan ha varit en bidragande faktor till Isaaks förlängda frihetsberövande (SOU 2022:55, se not 1, kap. 4, s. 75).

Ännu har Isaak inte åtalats inför domstol. Rätten att omedelbart inför domare få sin sak prövad, särskilt mot bakgrund av att Isaak varit frihetsberövad i snart två decennier, har föranlett skarp internationell kritik. Under lång tid har det varit okänt för omvärlden huruvida Isaak är vid liv i brist på möjlighet till besök eller korrespondens.

I augusti 2021 uttalade två FN-experters inom mänskliga rättigheter, däribland Mary Lawlor – FN:s särskilda rapportör för människorättsförsvarare, att de är mycket oroad över Isaaks situation. Ett krav som ställdes i uttalandet var att Eritrea omedelbart skulle uppvisa att han levde i Eiraeirofängelset. Eritrea avser dock att fortsättningsvis hålla Isaak frihetsberövad.

Arbetet med att uppnå frigivning av Dawit Isaak

Regeringen beslutade den 10 juni 2021 (dir. 2021:40), efter ett tillkännagivande från riksdagen (rskr. 2020/21:160), att tillsätta en kommission med uppdrag att granska regeringens, Utrikesdepartementets och utlandsmyndigheternas arbete med att uppnå frigivning av Dawit Isaak och Gui Minhai. Granskningskommissionens betänkande ”Granskning av arbetet med att försöka uppnå frigivning av Dawit Isaak och Gui Minhai” redovisades i oktober 2022 och avser tiden från frihetsberövandet till riksdagens beslut om tillkännagivande till regeringen. Granskningskommissionens sammanställning visar ett gediget engagemang från regeringen, Utrikesdepartementet och utlandsmyndigheterna. Granskningskommissionen har även lämnat synpunkter på ärendets hantering, dokumentation och rättsliga prövning.

De eritreanska reaktionerna på de svenska insatserna i Isaaks fall har främst handlat om hans eritreanska medborgarskap. Eritreanska myndigheter hävdar att Isaak tagit sig in i landet med hjälp av ett eritreanskt identitetskort som också använts för att få en

nationell journalistlicens. Med anledning av det hävdar Eritrea att Wienkonventionens regler inte är tillämpliga och att Sverige inte kan hävda hans svenska medborgarskap. När det gäller behandlingen i fängelse menar eritreanska myndigheter att han behandlas väl och att han ges nödvändig vård (SOU 2022:55, se not 1, kap. 4, s. 74).

Granskningskommissionens utvärdering visar att regeringen, Utrikesdepartementet och utlandsmyndigheterna lagt ner stora resurser på att uppnå frigivning av Isaak. Sedan 2003 har en Stockholmsbaserad ambassad till Eritrea inrättats som drivit fallet och tagit fram strategier och åtgärder. Sverige har under åren, utan större framgång, försökt att bredda och fördjupa relationerna med Eritrea i syfte att nå landets politiska ledning och föra samtal om Isaaks fall. I och med att Isaak är svensk medborgare har Wienkonventionen om konsulära förbindelser hävdats från svensk sida, om rätt till tillträde (SOU 2022:55, se not 1, kap. 6, s. 106).

Granskningskommissionen har, med anledning av att Utrikesdepartementet inte delger alla handlingar och uppgifter i ärendet på grund av sekretess, haft begränsade förutsättningar att granska fallet i dess helhet samt bistå med tillräckliga rekommendationer. Trots detta ges en analys över hur ärendet har hanterats.

Granskningskommissionen anger att omständigheter som gällde i början av Isaaks fall försvårade Sveriges förutsättningar att agera. Den begränsade diplomatiska närvaron i Eritrea samt okunskapen om fängslandet av Isaak innebar en senfärdighet och bristfällighet i kommunikationen mellan ansvariga på utrikesförvaltningen. Uttalanden i samband med frisläppandet i november 2005 har medfört negativa reaktioner från den eritreanska regimens håll, en situation som Utrikesdepartementet samt ambassadören var oförberedda på. Även om det inte framgår av granskningskommissionens utvärdering att uttalandena i sig är skälet till att Isaak åter fängslades, anser man att det kan ha medfört svårigheter att uppnå en frigivning (SOU 2022:55, se not 1, kap. 4, s. 110–112).

Sverige har genom åren engagerat länder och internationella organisationer i Isaaks fall. Detta har väckt irritation hos regimen i Eritrea. Under senare år har därför en återhållsamhet vidtagits.

Slutsats

Ännu har svenska företrädare och myndighetspersonal inte fått besöka Isaak i fängelset. De eritreanska myndigheterna hänvisar till att Isaak är eritreansk medborgare och anser att hans fall utgör en intern angelägenhet, medan det rättsligt står klart att Isaak är en svensk medborgare som är utsatt för kränkningar av sina mänskliga rättigheter.

I takt med Eritreas fortsatta auktoritära utveckling tycks arbetet med frisläppandet av Isaak försvåras. Den senaste gången korrespondens skedde i Isaaks fall på utrikesministernivå var i december 2020 mellan dåvarande utrikesminister Ann Linde och Eritreas utrikesminister. Trots detta måste den svenska regeringen i alla sina ansträngningar fortsatt verka för ett frisläppande av Dawit Isaak.